

การควบคุม ป้องกัน สัตว์และแมลงพาหะ

สัตว์พาหะ(Pest) คือ แมลง สัตว์กัดแทะหรือสิ่งมีชีวิตใดๆก็ตามที่เป็นพาหะนำโรค ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ก่อเหตุรำคาญ หรือส่งผลกระทบต่อทรัพย์สินและเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการควบคุมป้องกัน และกำจัดสัตว์พาหะเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาดังกล่าว

ในกระบวนการเลี้ยงสัตว์ทดลองให้มีคุณภาพสุขภาพเหมาะสมต่อการวิจัย การทดสอบและการสอน จำเป็นต้องมีการควบคุมการเลี้ยงให้ได้มาตรฐาน โดยการจัดหาที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับการเลี้ยงสัตว์อย่างถูกต้องเหมาะสม มีการควบคุมสภาพแวดล้อม ตลอดจนมีแผนการจัดการที่ดี เป็นสิ่งจำเป็นต่อการเลี้ยงสัตว์ฯ ซึ่งกระบวนการควบคุม ป้องกันและกำจัดสัตว์พาหะ ถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ เป็นการป้องกันไม่ให้สัตว์พาหะที่อาจนำเชื้อจุลินทรีย์ก่อโรค เข้าสู่พื้นที่เลี้ยงสัตว์ทดลอง ทำให้สัตว์ติดเชื้อส่งผลกระทบต่อผลการวิจัยหรือทดสอบ รวมทั้งอาจมีต่อสุขภาพและความปลอดภัยของบุคลากรที่ใช้สัตว์ ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุม ป้องกัน สัตว์และแมลงพาหะ (Pest Control) โดยมีการพิจารณาปัจจัยต่างๆ มาประกอบในการเลือกวิธีการควบคุม ป้องกัน และเพื่อให้การควบคุม ป้องกันมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผสมผสานเทคนิคหลายวิธีเข้าด้วยกัน (Integrated Pest Management : IPM) ซึ่งจะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล จึงจะส่งผลให้การควบคุม ป้องกัน สัตว์และแมลงพาหะประสบผลสำเร็จ

วิธีการจัดการแมลงและสัตว์ที่มีปฏิสัมพันธ์อยู่ในปัจจุบัน ประกอบด้วยขั้นตอนพื้นฐาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. **การสำรวจหรือตรวจ (Inspection)** การสำรวจสภาพปัญหาแมลงและสัตว์แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ การสำรวจก่อนการปฏิบัติงานและภายหลังการปฏิบัติงาน การสำรวจก่อนการปฏิบัติงานเป็นการสำรวจเพื่อหาการมีอยู่ของแมลง ชนิด จำนวน ความเสียหายจากการทำลาย เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำแผนผังของสถานที่ภายในตัวอาคารรวมทั้งสภาพแวดล้อม เพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการหลบซ่อนอาศัย แหล่งอาหาร และอื่น ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการเข้ามาระบาดของแมลงและสัตว์ ส่วนการสำรวจภายหลังการปฏิบัติงานเป็นการตรวจติดตามและประเมินผลภายหลังการปฏิบัติ

2. **การระบุหรือจำแนกชนิดแมลงและสัตว์ (Identification)** เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน ป้องกันและกำจัด

3. **การสุขาภิบาล (Sanitation)** ได้แก่ การดูแลด้านสุขวิทยาและการสุขาภิบาล โดยปรับปรุงแก้ไข อาคารบ้านเรือนและสถานที่เพื่อทำการปิดกั้นหรือสกัดกั้นไม่ให้แมลงและสัตว์ที่เป็นปัญหาเข้ามาภายในได้

รวมทั้งการดูแลจัดการความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยการณรงค์ให้พนักงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักและมีส่วนร่วม อาจทำได้โดยการกำหนดระเบียบปฏิบัติตามหลัก 5 ส. (สะอาด สะอาด สุขลักษณะ สร้างนิสัย) เพื่อช่วยให้การควบคุมป้องกันและกำจัด แมลงและสัตว์ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นได้

4. การจัดการโดยใช้ตั้งแต่ 2 วิธีการขึ้นไป (Application of two or more procedures) โดยแบ่งออกเป็น 2 วิธี ดังนี้

1. การจัดการโดยไม่ใช้สารเคมี

1.1 การควบคุมโดยวิธีกล (Mechanical control) เช่น การใช้กาวดัก กलोंหรือกรงดักและเครื่องดักจับแมลงแบบต่าง ๆ

1.2 การควบคุมโดยวิธีกายภาพ (Physical Control) เช่น การสำรวจตรวจสอบวัสดุสิ่งของ สินค้าและวัตถุดิบที่จะนำเข้ามาจากภายนอกว่ามีแมลงสาบหรือไข่ของแมลงติดเข้ามาด้วยหรือไม่ โดยใช้เครื่องดูดฝุ่นดูดจับแมลง การใช้ไม้ตีหรือช้อน และการใช้สวิงตัก เป็นต้น

1.3 การควบคุมโดยวิธีชีววิทยา (Biological Control) โดยใช้สิ่งมีชีวิตที่เป็นศัตรูทางธรรมชาติ ได้แก่ ตัวห้ำ (Predators) ตัวเบียน (Parasitoids) และจุลินทรีย์ (Microorganisms) ต่าง ๆ

1.4 การควบคุมโดยการใช้วิธีอื่น (Other methods) เช่น การใช้สารไล่ การใช้สารเพศฟีโรโมนล่อ การใช้อาหารล่อ และการใช้สารควบคุมการเจริญเติบโต เป็นต้น

2. การจัดการโดยใช้สารเคมี (Chemical Control) หลักการจัดการแมลงและสัตว์นั้น

การพิจารณานำสารเคมีมาใช้ควรเป็นทางเลือกสุดท้าย เมื่อการใช้วิธีการอื่นๆ ไม่ประสบความสำเร็จแล้วเท่านั้น เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้ก็ควรเลือกใช้สารเคมีที่มีความเป็นพิษต่ำถึงปานกลาง และนำมาใช้เท่าที่จำเป็นในแต่ละสถานที่เท่านั้น

5. การติดตามประเมินผล (Evaluation) การติดตามตรวจสอบผลการปฏิบัติงานเพื่อประเมินระดับการระบาดของแมลงและสัตว์ว่าลดลงหรือไม่เพียงพอ เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไข พร้อมจัดทำบันทึกรายงานติดตามผลเพื่อเก็บไว้อ้างอิงตรวจสอบ

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเลือกใช้วิธีการจัดการกำจัด ควบคุม ป้องกันสัตว์พาหะต่างๆนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในแต่ละสถานที่ โดยนอกจากจะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพแล้วยังต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อบุคลากร สิ่งแวดล้อม และสถานประกอบการด้วย ซึ่งผลที่ได้จากการดำเนินการนั้นต้อง

สามารถช่วยลดปริมาณสัตว์และแมลงพาหะ ช่วยประหยัดงบประมาณ ลดการสูญเสีย รวมทั้งสนับสนุนระบบคุณภาพต่าง ๆ ในสถานประกอบการให้สมบูรณ์

5 ขั้นตอน วิธีการจัดการแมลงและสัตว์พาหะ	
	สำรวจสภาพปัญหาแมลงและสัตว์ (Inspection)
	จำแนกชนิดแมลงและสัตว์ (Identification)
	สุขาภิบาล (Sanitation)
	จัดการโดยใช้ตั้งแต่ 2 วิธีการขึ้นไป (Application of two or more procedures) (โดยไม่ใช้สารเคมี และใช้สารเคมี)
	ติดตามประเมินผล (Evaluation)

เอกสารอ้างอิง

การจัดการแมลงและสัตว์พาหะนำโรคแบบบูรณาการ (Integrated Pest Management, IPM) [วันที่อ้างอิงถึง

25 สิงหาคม 2560] ที่มา : <http://www.nfi.or.th/training-list-detail.php?id=86>

ความหมายของ IPM (Integrated pest management) [วันที่อ้างอิงถึง 25 สิงหาคม 2560] ที่มา : <http://www.bscpest.com/site/ipm.htm>

<http://www.bscpest.com/site/ipm.htm>

สัตว์พาหะระบบบูรณาการ [วันที่อ้างอิงถึง 25 สิงหาคม 2560] ที่มา : http://cpms.co.th/site/pestmanager_ipm001_4.html

http://cpms.co.th/site/pestmanager_ipm001_4.html

หลักการควบคุม ป้องกัน และกำจัดสัตว์ที่เป็นปัญหาในบ้านเรือนหรือทางสาธารณสุข [วันที่อ้างอิงถึง 25

สิงหาคม 2560] ที่มา : [http://www.cps-technology.com/product.php?catid=5&catsubid=17&](http://www.cps-technology.com/product.php?catid=5&catsubid=17&id=318)

[id=318](http://www.cps-technology.com/product.php?catid=5&catsubid=17&id=318)